1. Artikel 77 van verordening nr. 1408/71 moet aldus worden uitgelegd, dat de rechthebbende op pensioen met kinderen ten laste, die onderdaan is van een Lid-Staat en op het grondgebied van een andere Lid-Staat woont, tegenover de sociale-zekerheidsorganen van zijn land van herkomst enkel recht heeft op betaling van de „kinderbijslag", zoals gedefinieerd in artikel 1, sub u-ii, van deze verordening, met uitsluiting van andere gezinsbijslagen, zoals de in de Franse wetgeving voorziene „schooltoelage" en „alleenverdienerstoelage".

Artikel 51 EEG-Verdrag voorziet in een coördinatie en niet in een harmonisatie van de wettelijke regelingen der Lid-Staten en laat dus verschillen bestaan tussen de sociale-zekerheidsregelingen van de Lid-Staten en bijgevolg ook in de rechten van de personen die er werkzaam zijn. Het raakt niet aan de materiële en formele verschillen tussen de sociale-zekerheidsregelingen van de onderscheiden Lid-Staten en derhalve evenmin aan de verschillen in de rechten van de aldaar werkzame personen.

De gemeenschapsregeling inzake sociale zekerheid mag echter geen bijkomende dispariteiten in het leven roepen naast die welke reeds voortvloeien uit het ontbreken van harmonisatie van de nationale wettelijke regelingen, en het in de artikelen 7 en 48 EEG-Verdrag neergelegde beginsel van gelijke behandeling verbiedt niet enkel openlijke discriminaties op grond van de nationaliteit, maar ook alle verkapte vormen van discriminatie die, door toepassing van andere onderscheidingscriteria, in feite tot hetzelfde resultaat leiden.

Artikel 77 van verordening nr. 1408/71, ingevolge hetwelk de enige bijslag voor kinderen ten laste, die door een Lid-Staat moet worden uitgekeerd aan zijn pensioengerechtigde onderdanen die op het grondgebied van een andere Lid-Staat wonen, de eigenlijke kinderbijslag is, is met die beginselen niet in strijd. Het betreft hier immers een regel van algemene strekking, zonder onderscheid van toepassing op alle onderdanen van de Lid-Staten en gebaseerd op objectieve criteria betreffende de aard en de toekenningscriteria van dit soort bijslagen, die op zich geen discriminatie oplevert.

RAPPORT TER TERECHTZITTING
in zaak 313/86 *

I — Feiten en schriftelijke behandeling

1. Verzoeker in het hoofdgeding, O. Lenoir (hierna: verzoeker), bezit de Franse nationaliteit en ontvangt een ouderdomspensioen krachtens de Franse wettelijke regeling. Blijkens het verwijzingsvonnis en het procesdossier verhuisde hij in juni 1983 met zijn gezin van Peymeinade (Alpes-Maritimes, Frankrijk) naar Eastbourne (East-Sussex, Verenigd Koninkrijk). Het Franse bevoegde orgaan, de Caisse d'allocations fa-

* Procestaal: Frans.

miliales des Alpes-Maritimes (verweerster in het hoofdgeding, hierna: verweerster), bleef hem voor zijn twee kinderen de Franse kinderbijslag uitkeren.

Bij schrijven van 10 november 1984 deelde verweerster verzoeker echter mee, dat hij ingevolge zijn vertrek uit Frankrijk enkel nog recht had op de eigenlijke kinderbijslag, met uitsluiting van de zogenoemde schooltoelage en alleenverdienerstoelage, en dat hij het bedrag dat hem uit hoofde van die toelagen over de jaren 1983 en 1984 ten onrechte was uitgekeerd, moest terugbetalen.

Verzoekers verzoek om bedoelde toelagen toch uitgekeerd te krijgen, werd op 20 maart 1985 door de Commission de recours gracieux de la Caisse d'allocations familiales afgewezen, op grond dat uitkering van de schooltoelage en de alleenverdienerstoelage „in strijd was met artikel 77 van verordening nr. 1408/71, zoals gewijzigd en bijgewerkt bij verordening nr. 2001/83 (hierna: verordening nr. 1408/71)."

Tegen die beslissing stelde verzoeker op 28 juni 1985 beroep in bij het tribunal des affaires de sécurité sociale (voorheen: de Commission de première instance de sécurité sociale) des Alpes-Maritimes.

Het tribunal heeft de door het bevoegde nationale orgaan aan artikel 77 van verordening nr. 1408/71 gegeven uitlegging in overeenstemming geacht met de bewoordingen van dat artikel, dat, opgenomen in titel III, hoofdstuk 8, inzake de bijslagen voor kinderen die ten laste komen van pensioen- of rentetrekkers en voor wezen, bepaalt:

„1) Voor de toepassing van dit artikel worden onder ‚bijslagen' verstaan zowel kinderbijslag voor rechthebbenden op pensioen of rente wegens ouderdom, invaliditeit, arbeidsongeval of beroepsziekte, als verhogingen of aanvullingen van deze pensioenen of renten voor kinderen van deze rechthebbenden, met uitzondering evenwel van de aanvullingen welke ingevolge de verzekering tegen arbeidsongevallen en beroepsziekten worden toegekend.

2) Ongeacht op het grondgebied van welke Lid-Staat de rechthebbende op een pensioen of rente dan wel de kinderen wonen, worden de bijslagen toegekend volgens onderstaande regels:

a) aan de rechthebbende op pensioen of rente, verschuldigd krachtens de wettelijke regeling van een enkele Lid-Staat, overeenkomstig de wettelijke regeling van de Lid-Staat welke inzake het pensioen of de rente bevoegd is;

..."

De door het nationale orgaan gegeven uitlegging is volgens de verwijzende rechter in overeenstemming met artikel 77 van verordening nr. 1408/71, omdat in dit artikel wordt gesproken van „kinderbijslag", en niet van „gezinsbijslagen". Volgens de toepasselijke Franse wettelijke regeling (artikel L 511-1 van de code de la sécurité sociale) zouden de schooltoelage en de alleenverdienerstoelage — laatstgenoemde toelage is sinds 1977 met een aantal andere uitkeringen in de „aanvullende gezinsuitkering" ondergebracht — tot de gezinsbijslagen behoren.

Na te hebben vastgesteld, dat niet wordt betwist dat verzoeker voldoet aan de voor-

waarden om de litigieuze uitkeringen in Frankrijk te ontvangen, en dat de door verweerster aan artikel 77 gegeven uitlegging is gebaseerd op een „bijslagenhandleiding", een louter administratief document dat niet meer dan een indicatieve waarde had, heeft de nationale rechter echter geoordeeld, dat de draagwijdte van artikel 77 van verordening nr. 1408/71 moet worden bezien in samenhang met de considerans van de verordening, waarin wordt gesproken van het begrip gezinsbijslagen, en niet van het begrip kinderbijslag als zodanig.

Bij vonnis van 21 oktober 1986, ingeschreven in het register van het Hof op 15 december daaraanvolgend, heeft het tribunal des affaires de sécurité sociale des Alpes-Maritimes derhalve de behandeling van de zaak geschorst en het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag de volgende prejudiciële vraag gesteld:

„Moet artikel 77 van verordening nr. 1408/71 aldus worden uitgelegd, dat de rechthebbende op gezinsbijslagen, die onderdaan is van een Lid-Staat van de Gemeenschap en op het grondgebied van een andere Lid-Staat woont, tegenover de sociale-zekerheidsorganen van zijn land van herkomst enkel recht heeft op betaling van de ‚kinderbijslag', met uitsluiting van andere gezinsbijslagen, met name de schooltoelage en de aanvullende gezinsuitkering ?"

2. Krachtens artikel 20 van ‚s Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door verzoeker in het hoofdgeding; de Franse regering, vertegenwoordigd door G. Guillaume als gemachtigde en C. Chavance als plaatsvervangend gemachtigde; de Italiaanse regering, vertegenwoordigd door P. G. Ferri, avvocato dello stato, als gemachtigde, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door J. Griesmar als gemachtigde.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

1. *Verzoeker* sluit zich aan bij het oordeel van de nationale rechter, dat hij voldoet aan de voorwaarden om de litigieuze uitkeringen in Frankrijk te ontvangen, en dat de door verweerster aan artikel 77 gegeven uitlegging slechts is gebaseerd op een louter administratief document, dat niet meer dan een indicatieve waarde heeft.

2. De *Franse regering* beklemtoont, dat de in artikel 77 van verordening nr. 1408/71 gegeven definitie van het begrip „bijslagen voor kinderen ten laste van rechthebbenden op pensioen", een specifieke definitie is die is toegespitst op de betrokken bepaling, waarin het gaat om kinderbijslag voor rechthebbenden op pensioen of rente en verhogingen of aanvullingen van die pensioenen voor kinderen van deze rechthebbenden, en dat daardoor dus niet alle gezinsbijslagen in de ruime zin van het woord worden bestreken.

Volgens artikel 1, sub u-ii, van verordening nr. 1408/71 wordt onder „kinderbijslag" verstaan, de periodieke uitkeringen welke uitsluitend op grond van het aantal gezinsleden en eventueel van hun leeftijd worden toegekend. Dat begrip omvat dus niet de uitkeringen die aan aanvullende voorwaarden, verband houdend met de inkomsten van de rechthebbende, zijn onderworpen. Deze vallen onder het begrip gezinsbijslagen in de ruime zin van het woord als bedoeld in artikel 1, sub b, u-i.

Ingevolge artikel 77, lid 2, van verordening nr. 1408/71 moet de aard van elke bijslag worden vastgesteld volgens het toepasselijke nationale recht. In casu is dat het Franse recht, dat een duidelijk onderscheid maakt tussen de kinderbijslag en de bijslagen waarom het in het hoofdgeding draait, voor de toekenning waarvan de nationale wettelijke regeling aanvullende voorwaarden stelt.

— De kinderbijslag, geregeld in het eerste hoofdstuk van titel II van de Franse code de la sécurité sociale, wordt uitgekeerd aan alle sociaal verzekerden die voldoen aan de voorwaarden om voor die bijslag in aanmerking te komen.

— Voor de alleenverdienerstoelage, die door de Franse wet nr. 77-765 van 12 juli 1977 is ondergebracht in de aanvullende gezinsuitkering en die is geregeld in het tweede hoofdstuk van titel 2 van de code de la sécurité sociale, gelden daarentegen twee aanvullende voorwaarden: de inkomsten van de rechthebbende mogen een bepaald maximum niet te boven gaan en de ten laste komende kinderen moeten een bepaalde leeftijd hebben (artikel L 522-1, code de la sécurité sociale).

— Zo ook gelden voor de schooltoelage twee specifieke aanvullende voorwaarden, die betrekking hebben op het maximum van de inkomsten van de rechthebbende en de inschrijving van de ten laste komende kinderen bij een onderwijsinstelling (artikel L 543-1 en 2, code de la sécurité sociale).

De Franse regering concludeert bijgevolg, dat de litigieuze bijslagen geen kinderbijslag in de zin van de Franse wettelijke regeling zijn en dat geen van beide valt onder de werkingssfeer van artikel 77 van verordening nr. 1408/71. Zij geeft derhalve in overweging, de prejudiciële vraag als volgt te beantwoorden:

„Artikel 77 van verordening nr. 1408/71 moet aldus worden uitgelegd, dat de rechthebbende op een ouderdomspensioen, die onderdaan is van een Lid-Staat en op het grondgebied van een andere Lid-Staat woont, tegenover de sociale-zekerheidsorganen van zijn land van herkomst enkel recht heeft op betaling van de verhogingen of aanvullingen van dat pensioen voor zijn kinderen en van de kinderbijslag, met uitsluiting van andere gezinsbijslagen, met name — wanneer het een Frans onderdaan betreft — de schooltoelage en de aanvullende gezinsuitkering."

3. De *Italiaanse regering* is van mening, dat de aan het Hof gestelde vraag artikel 51 EEG-Verdrag in geding brengt. De door de nationale rechter naar voren gebrachte tegenstrijdigheden in verordening nr. 1408/71 moeten dan ook in het licht van genoemd artikel worden onderzocht en opgelost. De prejudiciële vraag is weliswaar opgesteld als een vraag van uitlegging van artikel 77 van verordening nr. 1408/71, maar dit wordt automatisch een vraag naar de geldigheid van die bepaling, wanneer deze in strijd blijkt te zijn met de beginselen van artikel 51 EEG-Verdrag, dat van hogere orde is en de machtigingsgrondslag vormt voor verordening nr. 1408/71.

De litigieuze toelagen vallen onbetwistbaar onder de gezinsbijslagen bedoeld in artikel 1, sub u-i, van verordening nr. 1408/71, en maken daarmee dus deel uit van het terrein dat wordt bestreken door de uit hoofde van artikel 51 EEG-Verdrag vastge-

stelde gemeenschapsverordeningen. Bijgevolg moet de in artikel 51, sub b, EEG-Verdrag neergelegde waarborg voor die toelagen evenzeer gelden als voor andere bijslagen als de kinderbijslag. Een letterlijke interpretatie van artikel 77, lid 1, van verordening nr. 1408/71 is derhalve van de hand te wijzen, aangezien de bedoelde toelagen daardoor worden onttrokken aan de werkingssfeer van artikel 77, lid 2, dat het criterium van de woonplaats uitsluit en garandeert, dat de migrerende werknemer die krachtens de wettelijke regeling van een Lid-Staat aanspraak maakt op bepaalde bijslagen, die bijslagen ook uitgekeerd krijgt wanneer hij de betrokken Lid-Staat heeft verlaten.

Gezien het doel van artikel 51 EEG-Verdrag zou het onlogisch en willekeurig zijn, de rechthebbende op een pensioen bepaalde gezinsbijslagen te onthouden, terwijl werknemers ingevolge artikel 73 van verordening nr. 1408/71 juist van de uitkering van die bijslagen zijn verzekerd, zelfs al wonen hun gezinsleden in een andere Lid-Staat. De Italiaanse regering beroept zich in dit verband op het arrest van 15 januari 1986 (zaak 41/84, Pinna, Jurispr. 1986, blz. 1), dat duidelijke overeenkomsten vertoont met de onderhavige zaak. In die zaak verklaarde het Hof artikel 73, lid 2, van verordening nr. 1408/71 ongeldig, omdat het uitsloot dat aan werknemers op wie de Franse wettelijke regeling van toepassing was, Franse gezinsbijslagen werden toegekend voor hun gezinsleden die in een andere Lid-Staat woonden. In dat arrest werd vastgesteld, dat een voorschrift waardoor in een Lid-Staat een uitkeringsregeling werd ingevoerd die afweek van de in de andere Lid-Staten geldende regeling, onrechtmatig was, en dat er sprake was van een verkapte discriminatie van geïmmigreerde werknemers die naar hun eigen land terugkeerden ten opzichte van werknemers die, als onderdaan van de betrokken Lid-Staat, normaal gesproken hun land niet verlaten en alle gezinsbijslagen uitgekeerd krijgen.

Het is dan ook ongerechtvaardigd om gezinsbijslagen te weigeren aan een gepensioneerd werknemer die zélf — dus niet alleen zijn gezin — in een andere Lid-Staat woont. Dan zou die werknemer immers worden gestraft voor het feit dat hij naar zijn eigen land is teruggekeerd en ertoe worden gedwongen, af te zien van de in een andere Lid-Staat opgebouwde rechten, zulks in strijd met de doelstellingen van het Verdrag.

Door artikel 77 enkel op de kinderbijslag van toepassing te achten, gaat men eraan voorbij dat die kinderbijslag in Frankrijk slechts een onderdeel is van een ingewikkeld systeem van gezinsbijslagen, dat wordt gekenmerkt door het feit dat al die bijslagen op dezelfde wijze worden bekostigd (door bijdragen van de werkgevers) en zij er alle toe strekken, de gezinslasten te bestrijden. Zo vormen die gezinsbijslagen, samen met het salaris of het pensioen, het geheel van inkomsten waarvan de werknemer zich verzekerd weet. Het evenwicht tussen die verschillende inkomsten wordt verstoord, wanneer de werknemer het recht op de andere gezinsbijslagen dan de kinderbijslag — één van de elementen van het inkomstenpakket — wordt onthouden.

De Italiaanse regering geeft derhalve in overweging om, na eventuele ongeldigverklaring van artikel 77, lid 1, van verordening nr. 1408/71, de aan het Hof gestelde vraag te beantwoorden als volgt: ingevolge artikel 77, lid 2, van verordening nr. 1408/71 heeft de rechthebbende op een pensioen dat verschuldigd is krachtens de wettelijke regeling van een Lid-Staat, recht op de gezinsbijslagen als bedoeld in artikel 1, sub u-i, van deze verordening, ook indien hij in een andere Lid-Staat woont. De schooltoelage en de aanvullende gezinsuitkering zijn gezinsbijslagen in de zin van verordening nr. 1408/71.

4. De *Commissie* beklemtoont, dat de aan de rechthebbende op pensioen of rente verschuldigde uitkeringen volgens artikel 77, lid 2, van verordening nr. 1408/71 worden toegekend „overeenkomstig de wettelijke regeling van de Lid-Staat welke inzake het pensioen of de rente bevoegd is" en dat, volgens de bewoordingen van artikel 77, lid 1, van verordening nr. 1408/71, onder de daar bedoelde bijslagen enkel worden verstaan de kinderbijslag voor rechthebbenden op pensioen of rente, alsmede de verhogingen of aanvullingen van de pensioenen of renten wegens ouderdom of invaliditeit voor kinderen van die rechthebbenden.

Volgens artikel 1, sub u, van verordening nr. 1408/71 worden onder gezinsbijslagen verstaan, alle verstrekkingen of uitkeringen ter bestrijding van de gezinslasten, en onder kinderbijslag, de periodieke uitkeringen welke uitsluitend op grond van het aantal gezinsleden en eventueel van hun leeftijd worden toegekend.

De bij de Franse wet nr. 74-644 van 16 juli 1974 in het leven geroepen „schooltoelage" is een uitkering ineens die, overeenkomstig artikel L 543-1 van de code de la sécurité sociale, ieder schooljaar aan de rechthebbende gezinnen wordt toegekend voor elk kind dat uit hoofde van de leerplicht bij een onderwijsinstelling staat ingeschreven. Om voor die bijslag in aanmerking te komen moet zijn voldaan aan de algemene voorwaarden voor het verkrijgen van het recht op gezinsbijslagen en, bovendien, aan een aantal bijzondere voorwaarden die betrekking hebben op het kind (recht op een van de in artikel L 511-1 van de code de la sécurité sociale genoemde gezinsbijslagen; leeftijd; inschrijving bij een onderwijsinstelling) en op de uitkeringsgerechtigde zelf (inkomsten beneden een bepaald maximum).

De schooltoelage voldoet aan de criteria voor „kinderbijslag" in de zin van artikel 1, sub u-ii, van verordening nr. 1408/71: het is een periodieke uitkering, die wordt toegekend op grond van het aantal kinderen ten laste en hun leeftijd. Nog afgezien van het feit dat de betaling van de schooltoelage afhankelijk is van de hoogte van de inkomsten van de uitkeringsgerechtigde — een criterium dat bij de toekenning van kinderbijslag in de zin van verordening nr. 1408/71 geen rol speelt —, blijkt echter al uit de voorgeschiedenis van de verordening, dat de opstellers ervan bepaalde bijzondere bijslagen, waarvan de toekenning afhankelijk is van feitelijke omstandigheden die in het buitenland moeilijk zijn te verifiëren, van de in artikel 1, sub u-ii, opgenomen definitie van kinderbijslag hebben willen uitsluiten. De schooltoelage nu is een dergelijke bijslag: het betreft hier immers een bijzondere toelage, die eens per jaar in de vorm van een vast bedrag wordt uitgekeerd, ten einde de specifieke uitgaven te dekken die aan het begin van een schooljaar voor kinderen moeten worden gedaan.

Ten aanzien van de tweede litigieuze toelage merkt de Commissie op, dat ofschoon in de prejudiciële vraag wordt gesproken van de „aanvullende gezinsuitkering", blijkens het verwijzingsvonnis in casu in feite de „alleenverdienerstoelage" in geding is. Deze toelage is weliswaar krachtens de Franse wet nr. 77/765 van 12 juli 1977 sinds 1978 met een aantal andere toelagen in de aanvullende gezinsuitkering ondergebracht, maar zij is van toepassing gebleven in bepaalde gevallen waarin de betrokkenen voldoen aan de voorwaarden om ervoor in aanmerking te komen, zonder dat zij evenwel de voorwaarden voor het verkrijgen van het recht op de aanvullende gezinsuitkering

vervullen. Dit is nu precies het geval met verzoeker: aangezien hij maar twee kinderen heeft, voldoet hij niet aan de in artikel 522-1 van de code de la sécurité sociale neergelegde voorwaarden om in aanmerking te komen voor de aanvullende gezinsuitkering (drie kinderen ten laste).

De alleenverdienerstoelage — de enige toelage die hier dus bespreking behoeft — voldoet wel degelijk aan de criteria voor kinderbijslag (periodieke uitkering op grond van het aantal kinderen en hun leeftijd), ook al moet ingevolge de nationale wettelijke regeling daarnaast nog aan andere voorwaarden, de inkomsten van het gezin betreffend, zijn voldaan. Toch is hier geen sprake van een „kinderbijslag". Uit de voorgeschiedenis van verordening nr. 1408/71 blijkt immers, dat algemeen werd aangenomen dat de alleenverdienerstoelage van de definitie van artikel 1, sub u-ii, moest worden uitgesloten, aangezien het hier een „bijzondere gezinsbijslag" betrof die — aldus ook de Franse rechtsgeleerden — tot doel had de thuisblijvende echtgenoot te belonen voor de ten behoeve van de kinderen verrichte werkzaamheden.

Gelet op het voorwerp van het hoofdgeding vraagt de Commissie zich af, of het onderdeel van de prejudiciële vraag dat betrekking heeft op de „aanvullende gezinsuitkering" wel relevant is. Zij merkt louter subsidiair op, dat die toelage volgens de nationale wettelijke regeling een periodieke uitkering is, die wordt toegekend op grond van het aantal kinderen en hun leeftijd, maar dat het hier geen „bijzondere gezinsbijslag" betreft. Anders dan de alleenverdienerstoelage, wordt de aanvullende gezinsuitkering ook toegekend wanneer beide echtgenoten een beroepsactiviteit uitoefenen. Dat de verkrijging van het recht op de toelage afhankelijk is van de inkomsten van de rechthebbende, doet niet af aan het feit dat het hier om een kinderbijslag gaat, nu dit criterium wordt toegepast in verschillende wettelijke regelingen inzake eigenlijke kinderbijslag of verhogingen daarvan. De aanvullende gezinsuitkering is dus een „aanvulling" op de kinderbijslag en is derhalve een soortgelijke uitkering. Dat blijkt uit artikel 1, sub t, van verordening nr. 1408/71, waarin wordt bepaald, dat onder prestaties, uitkeringen of verstrekkingen, eveneens alle aanvullende uitkeringen worden verstaan, en uit het feit dat de aanvullende uitkering in casu evenzeer als de hoofduitkering voldoet aan de definitie van kinderbijslag in de zin van artikel 1, sub u-ii, van verordening nr. 1408/71.

Volgens de Commissie moet artikel 77, lid 1, echter in het algemeen aldus worden verstaan, dat de andere dan de in dat artikel bedoelde bijslagen, in het bijzonder de toelagen waarom het in het hoofdgeding draait, niet kunnen worden geëxporteerd. Het beginsel van de niet-exporteerbaarheid van sociale-zekerheidsuitkeringen is in verordening nr. 1408/71 erkend: zo kan bij voorbeeld de export van de in artikel 10 genoemde uitkeringen onmogelijk zijn, gezien het in dat artikel opgenomen algemene voorbehoud, „tenzij in deze verordening anders is bepaald". Wat hiervan ook zij, de niet-exporteerbaarheid van de andere bijslagen dan de „kinderbijslag" in de zin van artikel 1, sub u-ii, is in elk geval al gerechtvaardigd uit hoofde van de aard van de bijzondere bijslagen, waar de toekenning van die bijslagen afhankelijk is van feitelijke omstandigheden die in het buitenland moeilijk zijn te verifiëren.

De Commissie geeft daarom in overweging, de aan het Hof gestelde vraag als volgt te beantwoorden:

1) Artikel 77 van verordening nr. 1408/71 moet in die zin worden uitgelegd, dat de rechthebbende op pensioen of rente wegens ouderdom, invaliditeit, arbeidsongeval of beroepsziekte, verschuldigd krachtens de wettelijke regeling van een enkele Lid-Staat, die met zijn kinderen op het grondgebied van een andere Lid-Staat woont, overeenkomstig de wettelijke regeling van de Lid-Staat welke inzake het pensioen of de rente bevoegd is, recht heeft op de kinderbijslag als voorzien in artikel 1, sub u-ii, van deze verordening.

2) De in de Franse wetgeving voorziene schooltoelage en alleenverdienerstoelage, die het onderwerp vormen van het bij de verwijzende rechter aanhangig geding, zijn geen kinderbijslag.

3) De prejudiciële vraag behoeft geen beantwoording, voor zover zij betrekking heeft op de in de Franse wetgeving voorziene aanvullende gezinsuitkering, die in het bij de verwijzende rechter aanhangig geding niet aan de orde is.

4) Subsidiair en voor het geval de sub 3 vermelde conclusie van de hand wordt gewezen: de in de Franse wetgeving voorziene aanvullende gezinsuitkering die, afhankelijk van onder meer het aantal kinderen en hun leeftijd, als algemene onderhoudsuitkering wordt toegekend bij wijze van aanvulling op de in de betrokken wettelijke regeling voorziene kinderbijslag, is te beschouwen als kinderbijslag in de zin van artikel 1, sub u-ii, van verordening nr. 1408/71.

III — Antwoorden op de vraag van het Hof

1. Het Hof heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen en de Franse regering verzocht, schriftelijk hun standpunt mee te delen ten aanzien van de opmerking van de Italiaanse regering, dat „artikel 77, lid 1, ... in de praktijk enkel ten aanzien van Frankrijk beperkte gevolgen meebrengt" en dat, „zo de andere Lid-Staten al andere gezinsbijslagen dan de kinderbijslag kennen, deze slechts van ondergeschikt belang zijn".

2. In antwoord op deze vraag merkt de *Commissie van de Europese Gemeenschappen* op, dat ook andere Lid-Staten dan de Franse Republiek naast de kinderbijslag nog andere gezinsbijslagen kennen, zoals Luxemburg de schooltoelage en België en Portugal de bijzondere onderwijstoelage en de aanvullende toelage voor gehandicapte kinderen, en dat, gelet op de door haar voorgestane uitlegging van het begrip kinderbijslag, de restricties van artikel 77, lid 1, ook voor de Franse Republiek zelf beperkte gevolgen zouden moeten meebrengen. Derhalve kunnen ook andere bijslagen dan de kinderbijslag stricto sensu, die naar gemeenschapsrecht eveneens als kinderbijslag kunnen worden aangemerkt, in het kader van artikel 77 van verordening nr. 1408/71 worden geëxporteerd. Het door het Hof in de rechtsoverwegingen 20 tot en met 22 van het arrest Pinna (arrest van 15 januari 1986, zaak 41/84, Jurispr. 1986, blz. 1) uiteengezette moet in elk geval zorgvuldig worden afgebakend, omdat anders de techniek van de coördinatie van de nationale wettelijke regelingen volledig op losse schroeven wordt gezet. Blijkens genoemde overwegingen is het op zich niet verboden, dat het gemeenschapsrecht duidelijk zichtbare of verkapte verschillen tussen de toepasselijke sociale-zekerheidsregelin-

gen in het leven roept, zolang het maar gaat om de noodzakelijke, onvermijdelijke en objectieve technische voortzetting van de nationale dispariteiten. In artikel 77, lid 1, wordt enkel gedoeld op de kinderbijslag in de zin van artikel 1, sub u-ii, waaronder overigens andere bijslagen kunnen vallen dan de „kinderbijslag" in nationale zin.

De Commissie beklemtoont tot slot dat er, in het licht van het beginsel van de gelijke behandeling, een wezenlijk verschil bestaat tussen de door artikel 73, lid 2, van verordening nr. 1408/71 — door het Hof van Justitie ongeldig verklaard in het arrest Pinna — bestreken situatie en die waarop artikel 77, lid 1, betrekking heeft. Het beginsel van gelijke behandeling doelt niet op de dispariteiten die kunnen voortvloeien uit de verschillen tussen de wettelijke regelingen van de Lid-Staten, mits deze regelingen op grond van objectieve criteria en ongeacht de nationaliteit der betrokkenen voor alle personen gelden. Het discriminatieverbod strekt er niet toe, de harmonisatie van het recht binnen de Gemeenschap te bevorderen. Ingevolge de verschillen die er bestaan tussen de nationale regelingen inzake gezinsbijslagen, kan de toepassing van artikel 77, lid 1, dus leiden tot verschillen in behandeling van staat tot staat.

Concluderend is de Commissie van mening, dat de opmerkingen van de Italiaanse regering niet kunnen leiden tot ongeldigverklaring van artikel 77, lid 1, van verordening nr. 1408/71.

3. De *Franse regering* is van mening, dat artikel 77 van verordening nr. 1408/71 betrekking heeft op de bijslagen die specifiek zijn omschreven, en dat de „gezinsbijslagen" zoals gedefinieerd in artikel 1, sub u-i, van de werkingssfeer ervan zijn uitgesloten, aangezien de term „bijslagen" in de zin van artikel 77 limitatief is omschreven.

Het argument dat een bepaling van verordening nr. 1408/71 slechts concrete gevolgen heeft voor de wetgeving van een minderheid van de Lid-Staten, of zelfs van maar één enkele Lid-Staat, treft juridisch gezien geen enkel doel. Artikel 77 is geen bepaling die op een specifieke wettelijke regeling betrekking heeft. Bovendien zou dat artikel alleen dán, op indirecte wijze, hoofdzakelijk met het oog op de Franse wetgeving kunnen zijn geschreven, wanneer Frankrijk een van de weinige landen was die naast de kinderbijslag nog andere gezinsbijslagen kennen. Dat is nu juist niet het geval.

Bijgevolg is artikel 77 een artikel op grond waarvan de verschillende nationale wettelijke regelingen moeten worden gecoördineerd. De afbakening van het materiële toepassingsgebied van dat artikel heeft geenszins indirect tot gevolg, dat een bepaalde Lid-Staat een uitkeringsstelsel invoert dat afwijkt van het in alle overige Lid-Staten toepasselijke stelsel.

De vergelijking met het arrest Pinna (reeds aangehaald) gaat mank. In die zaak had het Hof zich immers uit te spreken over een dubbele coördinatiebepaling, die een onderscheid maakte tussen werknemers op wie de wettelijke regeling van Frankrijk en die waarop de wettelijke regeling van een andere Lid-Staat dan Frankrijk van toepassing was. Het artikel dat thans in geding is, heeft daarentegen betrekking op de wettelijke regelingen van alle Lid-Staten.

Overigens heeft het Hof in zijn arrest van 13 juli 1976 (zaak 19/76, Triches, Jurispr. 1976, blz. 1253), waarin het ging om de geldigheid van artikel 42, lid 2, van verordening nr. 3 — de voorganger van artikel 77, lid 2, van verordening nr. 1408/71 —,

dat soortgelijke bepalingen bevatte, voor recht verklaard, dat bij onderzoek van de gestelde vraag niet was gebleken van gegronde bezwaren tegen de geldigheid van de betrokken bepaling.

Uit de tabel in bijlage 1 bij het antwoord van de Franse regering blijkt, dat de bedragen die de verschillende Lid-Staten aan kinderbijslag uitkeren, aanzienlijk verschillen, en dat Frankrijk dienaangaande niet bovenaan staat.

Bovendien kan men op grond van bijlage 2 (inzake gezinsbijslagen) bij het antwoord van de Franse regering vaststellen, dat geen van de betrokken bijslagen enkel en alleen door Frankrijk wordt uitgekeerd. Door uitsluitend de Franse gezinsbijslagen van belang te achten, gaat men opzettelijk voorbij aan de verscheidenheid aan bijslagen die in bijna alle Lid-Staten worden uitgekeerd.

Concluderend is de Franse regering van oordeel, dat de vraag van het Hof als volgt moet worden beantwoord:

„De verscheidenheid aan gezinsbijslagen voorzien in de wettelijke regelingen van de Lid-Staten, staat in de weg aan de opvatting, dat die bijslagen van ondergeschikt belang zouden zijn; de bewering dat artikel 77, lid 1, van verordening nr. 1408/71 enkel ten aanzien van Frankrijk beperkte gevolgen meebrengt, is ongegrond; uit het arrest van het Hof van 13 juli 1976 (zaak 19/76) blijkt trouwens, dat de geldigheid van dergelijke bepalingen niet kan worden betwist."

C. N. Kakouris
rechter-rapporteur

AANVULLEND RAPPORT TER TERECHTZITTING
in zaak 313/86 *

Heropening van de mondelinge behandeling

1. Bij beschikking van 18 maart 1988 heeft het Hof besloten, in de onderhavige zaak de mondelinge behandeling te heropenen, en partijen in het hoofdgeding, de Lid-Staten, de Raad en de Commissie verzocht, hun standpunt te bepalen ten aanzien van de navolgende vraag:

„In het geval dat de term ‚bijslagen' in artikel 77 van verordening nr. 1408/71 van de Raad aldus moet worden uitgelegd, dat deze enkel de kinderbijslag stricto sensu omvat, met uitsluiting van andere gezinsbijslagen zoals de in de Franse wetgeving voorziene ‚schooltoelage' en ‚alleenverdienerstoelage', rijst de vraag of dat artikel 77 niet onverenigbaar is met de bepalingen van het EEG-Verdrag, inzonderheid artikel 51, en dientengevolge ongeldig is, waar het arti-

* Procestaal: Frans.